

Стратегічне бачення діяльності на посаді Голови Національного агентства з питань запобігання корупції Новицького Олександра Валерійовича

Питання № 1

З огляду на положення ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) НАЗК забезпечує формування державної антикорупційної політики, шляхом напрацювання загальнодержавних та секторальних практик запобігання та протидії корупції та їх впровадження з урахуванням взятих міжнародних зобов'язань та реалій українського суспільства, визначених за результатами антикорупційних досліджень.

Реалізація відповідної антикорупційної політики здійснюється через взаємодію НАЗК з представниками громадськості, публічними службовцями, політичними партіями та міжнародними партнерами з метою розбудови доброчесності та формування справедливого суспільства.

При цьому одним з важливих процесів, який визначає ключову роль НАЗК, є забезпечення ефективного проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів (далі - НПА) за участю Громадської ради при НАЗК.

Разом з тим НАЗК є єдиним органом, діяльність якого спрямована на запобігання корупції. Тоді як робота інших органів антикорупційної інфраструктури України сфокусована переважно на боротьбі з корупцією та її наслідками.

Вказана відмінність визначає унікальне місце НАЗК в антикорупційному механізмі, що підкреслює системоутворюючу позицію агентства, яка задає пріоритети та вектори антикорупційного руху в Україні для всіх зацікавлених сторін.

Умовно можна виокремити 3 категорії основних стейкхолдерів: нормотворча (Уряд, ВРУ та Мін'юст), правоохоронна (НАБУ, органи поліції та ін.), дорадча (міжнародні інституції, активна громадськість).

Нормотворча категорія взаємопов'язана з НАЗК через законодавчі механізми узгодження НПА. Також існує дублювання функцій при здійсненні Мін'юстом та відповідним комітетом ВРУ антикорупційної експертизи проектів НПА при одночасній можливості проведення антикорупційної експертизи таких актів в НАЗК.

Така ситуація потребує узгоджених дій та вироблення спільних принципів між названими інституціями для уникнення протиріч при розгляді одних і тих самих питань.

Правоохоронна категорія взаємодіє з НАЗК, отримуючи інформацію щодо корупційних правопорушень, розслідування яких ініціюються на підставі обґрунтованих висновків НАЗК. Зокрема, пріоритетним є виявлення необґрунтованих активів за допомогою моніторингу способу життя та здійснення повних перевірок декларацій з метою їх системної конфіскації.

Крім того, оскільки в основі будь-якого корупційного правопорушення лежить конфлікт інтересів, НАЗК має збирати та аналізувати інформацію щодо причин та умов, таких правопорушень з метою запобігання їх вчиненню в майбутньому.

Дорадча група стейкхолдерів взаємодіє з НАЗК з метою проведення консультацій та обговорень напрямів реалізації антикорупційної політики, враховуючи, зокрема результати соціологічних опитувань та інших досліджень в сфері запобігання корупції, а також з огляду на кращі міжнародні практики та реалізацію міжнародних зобов'язань.

Отже, виступаючи гарантією розбудови доброчесності в державі, НАЗК є консолідуючим органом в антикорупційній системі України.

Питання № 2

НАЗК – це незалежний спеціалізований антикорупційний орган, створення якого обумовлене ратифікацією Конвенції ООН проти корупції.

Законом передбачено, що НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Також НАЗК є одним із спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Таким чином НАЗК займає особливе місце у системі превентивного антикорупційного механізму, що обумовлюється положеннями Конвенції ООН проти корупції, наявністю спеціального статусу в системі центральних органів виконавчої влади, встановленням Законом гарантій незалежності НАЗК та захисту його працівників та інші.

З огляду на правовий статус під час формування та реалізації державної антикорупційної політики НАЗК наділене відповідними повноваженнями згідно зі ст. 11 Закону. Такі

повноваження за своїм характером можна умовно поділити на 2 групи: 1) яка забезпечує формування державної антикорупційної політики;
2) яка безпосередньо реалізує таку політику.

Відповідно, до 1 групи належать повноваження НАЗК, передбачені п.п. 1-5, 9, 14 - 19 ч. 1 ст. 11 Закону.

Повноваження НАЗК, передбачені п.п. 6-1-8-2, 11-13, які мають контролюючий характер, відносяться до 2 групи.

Спільно, взаємно доповнюючи одна одну, обидві групи повноважень, хоча і різні за характером, формують комплексну та інтегральну систему запобігання корупції.

Питання № 3

За підсумками аудиту у сфері управління та організаційної спроможності НАЗК у звіті зазначено про **невідповідність Голови НАЗК стандарту високого рівня компетенції та професіоналізму протягом оцінюваного періоду** з огляду, з поміж іншого, на практику підміни обов'язкових до виконання НПА не обов'язковими до виконання документами, а також недотримання вимог Закону щодо організації підрозділів внутрішнього контролю та запобігання корупції в частині об'єднання їх в один структурний підрозділ та покладання виконання непритаманних повноважень.

Також у звіті наголошено на тому, що **окремі НПА НАЗК характеризуються недоліками якості та узгодженості із законодавством.**

Як приклад у звіті наводиться створення необов'язкових до виконання методичних рекомендацій щодо особливостей збирання доказів уповноваженими особами та складання протоколів про правопорушення на заміну порядку оформлення відповідних протоколів.

Крім того у звіті йдеться про відсутність чинного порядку здійснення моніторингу способу життя, як це передбачено Законом, та видання на противагу відповідних методичних рекомендацій. (наразі НАЗК затвердило такий Порядок).

Також **система автоматизованого розподілу перевірок між уповноваженими особами НАЗК не передбачала його проведення для всіх видів перевірок НАЗК відповідно до мандату НАЗК, що суперечить Закону, у зв'язку з чим відповідний виклик потребує вирішення.**

Так, у звіті зазначається, що перевірки на наявність конфлікту інтересів, моніторинг способу життя та деякі процедури фінансового контролю не здійснюються шляхом автоматизованого розподілу.

Подолання вказаних викликів можливе шляхом запровадження комплексної внутрішньої ревізії всіх НПА НАЗК для забезпечення точності, якості та своєчасності їх прийняття та внесення змін до них (у разі необхідності).

Наразі НАЗК має негайно прийняти підзаконний НПА, яким буде врегульований процес виявлення та документування уповноваженими особами НАЗК адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Разом з тим варто розглянути питання щодо розробки процедури перевірки декларацій працівників НАЗК, а також здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб, визначених у ст. 53-2 Закону.

Окремо слід звернути увагу на дотримання вимог Закону щодо поширення автоматизованого випадкового розподілу перевірок між уповноваженими особами НАЗК на всі види перевірок, про які зазначається у звіті, а також створити умови для гарантування можливості розподілу таких перевірок у випадку, коли система відповідного розподілу не функціонує з певних причин.

Прийняття відповідних актів обов'язково має супроводжуватися публічними консультаціями із зацікавленими сторонами та відбуватись за погодженням з Мін'юстом із подальшою їх публікацією.

Також необхідно розділити Управління внутрішнього контролю НАЗК на два окремих самостійних підрозділи – відділ запобігання корупції, який має забезпечити розробку антикорупційної програми НАЗК та організацію роботи з оцінки корупційних ризиків, та відділ внутрішнього контролю, спрямовуючи останній саме на забезпечення доброчесності працівників НАЗК та неухильне дотримання вимог Закону.

Питання № 4

Серед найважливіших досягнень НАЗК за останні 4 роки варто виокремити:

1. Впровадження автоматичних перевірок декларацій.

Щорічно в Україні подається біля 900 000 декларацій, з яких НАЗК перевіряє близько 0,11%. Таким чином, більшість декларацій залишилась неперевіреною. Отже, автоматичні перевірки декларацій мають вирішити цю проблему та забезпечити повноту фінансового контролю. Водночас у роз'ясненні НАЗК йдеться про те, що з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до відбору декларації для перевірок планується перевірити до 30% поданих декларацій. Тому вказане нововведення не зможе забезпечити 100% фінконтролю щодо всіх декларацій, а відповідно зазначений інструмент потребує подальшого доопрацювання для досягнення зазначеної мети.

2. Здійснення антикорупційної експертизи НПА.

Згідно з аналітичним звітом НАЗК про результати роботи за 2020-2023 роки, серед ключових подій у 2020 р. визначено початок проведення антикорупційних експертиз НПА. Тобто протягом перших 4 років функціонування НАЗК не користувалось правом проведення антикорупційної експертизи НПА, що вносяться на розгляд ВРУ або уряду. Отже, НАЗК за останні роки вперше проявило ініціативу в цьому питанні, заявивши про себе, як про повноцінного гравця в нормотворчій галузі. Разом із тим варто підвищувати якість експертизи НАЗК в різних галузях для більш ефективного виявлення корупційних норм в НПА та надання відповідних рекомендацій щодо їх усунення або мінімізації.

3. Створення порталу "Війна і санкції".

НАЗК після повномасштабного вторгнення РФ проявило лідерство та, ставши учасником Міжнародної робочої групи щодо санкцій, створило портал "Війна та Санкції" як інструмент виявлення та оприлюднення даних про осіб, причетних до війни. Згідно з наведеною на Порталі інформацією позначення "Міжнародним спонсором війни" є лише репутаційним. Водночас така ініціатива з точки зору чинного законодавства не врегульована належним чином, а відповідно ставить під сумнів дієвість таких заходів та правове підґрунтя щодо їх застосування. Для цього потрібно звернутись до найкращих міжнародних практик в сфері застосування санкційної політики, оскільки такий напрямок вже давно знайшов своє широке застосування на практиці в країнах Заходу. При цьому принципово важливо визначити чіткі підстави та критерії для внесення відповідних осіб до Порталу.